

Лисенко О.А.
к.ф.-м.н., доцент
Національний університет харчових технологій (Україна)

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ГРАФІЧНИХ МЕТОДІВ В АНАЛІЗІ ПОКАЗНИКІВ ГІДНОЇ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Історія вивчення питання регіонального людського розвитку в Україні починається з 1999 р., коли була затверджена Національна методика розрахунку узагальнюючого Індексу регіонального людського розвитку за 9 аспектами та 92 показниками, за якою проводилися дослідження у 24 регіонах України, АР Крим, м. Київ та м. Севастополь [2]. Через три роки кількість показників скоротили, об'єднали у шість блоків, за якими статистичні дослідження проводилися до 2017 р. У 2019 р. була прийнята Програми гідної праці [4], яка була розроблена відповідно до цілей сталого розвитку країни. З цього моменту в науковому середовищі йдуть бурхливі обговорення щодо перегляду переліку показників, розрахунку їх узагальнюючих індексів, розробці нових методологічних підходів, аналізу тенденцій людського регіонального розвитку тощо [1, 7, 8, 9].

Крім цього, пандемія COVID-19 вплинула на основні показники людського розвитку, в тому числі і на умови праці. Все це вимагало перегляду прийнятої програми на основі оцінки нових статистичних даних. Дана робота не була закінчена у зв'язку із початком військових дій в Україні у лютому 2022 р. Проте, актуальність розробки та використання економіко-математичних методів з метою виявлення тенденцій регіонального людського потенціалу не викликає сумніву.

Одним із блоків, за якими розраховувалися узагальнюючий індекс регіонального людського розвитку, є субіндекс «Гідна праця», який включав такі показники: рівень зайнятості населення, рівень безробіття, частка працівників, які отримують зарплату менше 1,5 прожиткових мінімумів, частка працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам, співвідношення середньої та мінімальної заробітної плати, рівень охоплення соціальним страхуванням [3, с. 11]. За Національною методикою розрахунку узагальнюючого Індексу регіонального людського розвитку всі показники спочатку зважувалися, калібрувалися та стандартизувалися, а потім склалися простою сумою в єдиний показник, за яким був складений рейтинг регіонів і відповідно проводився порівняльний аналіз з метою виділення регіонів-лідерів, регіонів-аутсайдерів та середньої групи [2].

Для більш глибокого аналізу сукупного впливу всіх показників на узагальнююче значення субіндексу «Гідна праця» був розглянутий графічний метод побудови багатокутників, який використовують для порівняльного аналізу конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Оскільки значення показників були стандартизовані, то використання даного методу є можливим і доцільним. Для розрахунку узагальнюючого значення субіндексу використовувалась формула обчислення площі багатокутника, побудованого за допомогою пелюсткової діаграми [5, с. 1015].

Як показали дослідження між розрахованими значеннями узагальнюючого показника за лінійною формулою та формулою багатокутника є достатньо великі відмінності як в значеннях по регіонах так і в структурі рейтингу, що в кінцевому результаті вплинуло і на аналіз тенденцій щодо розвитку умов праці та впливу на узагальнюючий індекс окремих показників.

Таким чином, встановлено, що при дослідженні будь-яких показників соціально-економічного розвитку як країни так і регіонів для порівняльного аналізу необхідно використовувати різні економіко-математичні методи та методологічні підходи з метою підвищення ефективності прийняття управлінського рішення.

Список використаних джерел:

1. Людський розвиток в Україні. Оцінка та прогноз рівня життя населення: кол. моногр. / за ред. Е.М. Лібанової; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. Київ, 2019. 270 с.

2. Методика вимірювання людського розвитку регіонів України; затверджена Постановою Колегії Держкомстату України та Президії НАН України від 14.03.2001 р. №76. [Електронний ресурс]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/sp/sp_04.pdf

3. Методика вимірювання регіонального людського розвитку. Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України, 2012. URL : https://idss.org.ua/ukr_index/Methodika_ua.pdf.

4. Програма гідної праці 2020-2024 : Україна // Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи. 2020. URL: https://www.ilo.org/budapest/what-we-do/decent-work-country-programmes/WCMS_774455/lang--uk/index.htm.

5. Скриньковський Р., Шпак О., Процюк Т., Нога І. Формування інструментарію для графічної оцінки конкурентоспроможності підприємства. *Trajectoriâ Nauki = Path of Science*. 2018. Vol. 4, No 1. С. 1014-1021. URL: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/6259004.pdf>.

7. Терещенко Д.А. Регіональні аспекти розвитку людського капіталу в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Державне управління. 2019. Том 30(69). №6. С. 77-84.

8. Формування і розвиток людського потенціалу регіону: сутність, сучасні тенденції та методи оцінювання: монографія / О. В. Богданова, Т. І. Збрицька, Т. П. Іванова, Л. В. Карпенко та ін. Одеса: Атлант, 2018. 103 с.

9. Шинкарюк О.В. Науково-методичні засади державного регулювання стійкого людиноцентристського розвитку регіонів. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. №1(59). С. 164-180.